

Směrnice

pro uznávání kontrolovaných chovů čistokrevných plemen drůbeže v působnosti Českého svazu chovatelů

Český svaz chovatelů, jako uznaná chovatelská organizace na základě pověření MZe, vydává v souladu se zákonem č. 154/2000 Sb. o šlechtění a plemenitbě hospodářských zvířat tuto směrnici pro uznávání kontrolovaných chovů drůbeže.

Drůbež je ve smyslu zákona zařazená mezi hospodářská zvířata, proto se její chov, šlechtění a plemenitba řídí vždy platným zákonem ve znění pozdějších předpisů a touto směrnicí.

I. Poslání kontrolovaných chovů a jejich stručná charakteristika

Posláním kontrolovaných chovů je cílevědomé šlechtění a produkce registrovaných chovných zvířat se známým původem (rodokmenem) a v porovnání s širšími populacemi plemen i s kvalitativně vyššími a dědičně více ustálenými znaky a vlastnostmi.

Tyto chovy mohou kromě chovných zvířat produkovat bez jakýchkoliv omezení i násadová vejce a mláďata. Z důvodu nemožnosti jejich přesné identifikace k nim však nemohou vydávat žádné rodokmeny ani potvrzení o jejich původu.

Jednotlivé chovy jsou součástí uceleného systému šlechtění, v jehož rámci je společně realizována cílevědomá řízená, nebo alespoň koordinovaná plemenitba. Chovy musí mít zpracován harmonogram šlechtění a o jeho průběhu a výsledcích vést průkaznou evidenci, stanovenou diferencovaně pro jednotlivé kategorie chovů. Zvířata v chovech jsou rozdělena do kmenů, které tvoří 1 samec a různý počet samic.

Předmětem šlechtění všech plemen jsou znaky exteriéru stanovené standardem. U plemen zařazených do skupiny 2 – hospodářsky významná plemena (leghornky americké, vlašky koroptví, vlašky rodoobarvé, plymutky bílé, plymutky žíhané, plymutky žluté, plymutky černé, hempšírky měděně červené, amroksky krahujcovité, australky černé, sasexky bílé světle kolumbijské, rodajlendky červené, barneveldky dvojlemované, maransky černé měděněkrké, zdobnělé velsumky rezavě koroptví, zdobnělé vyandotky bílé, zdobnělé plymutky bílé, zdobnělé barneveldky dvojlemované) je povinně předmětem šlechtění také užitkovost, což pro chovatele znamená nutnost provádění a vyhodnocování kontroly snášky. U menšího počtu vybraných plemen jsou prioritním předmětem šlechtění i další důležité specifické znaky nebo vlastnosti uvedené v jejich standardu. Jedná se např. o specifické zbarvení skořápky u maransek nebo araukan, nebo třeba o kvokavost spojenou s výrazným mateřským pudem u hedvábniček.

II. Rozdělení kontrolovaných chovů a základní odlišnosti chovů jednotlivých kategorií

Kontrolované chovy se dělí do třech kategorií:

1. Rozmnožovací chovy - RCH
2. Plemenné chovy - PCH
3. Šlechtitelské chovy - ŠCH

Rozmnožovací chovy

Rozmnožovací chovy slouží pro produkci násadových vajec pro líhně fyzických i právnických osob. Uznávací řízení se provádí každoročně přímo v chovech. Zvířata v nich musí být označena registračními kroužky distribuovanými ČSCH a majitelé chovu jsou povinni vést jejich seznamy. V chovech musí být zařazeni nepříbuzní plemenci, v rámci možnosti pocházející především ze šlechtitelských a plemenných chovů. Z chovatelské evidence je povinné jen vedení seznamu zvířat a u plemen uvedených v článku I provádění hromadné kontroly snášky.

Plemenné chovy

Plemenné chovy jsou nižším stupněm kontrolovaných chovů. Chovná zvířata z těchto chovů musí mít známý původ (rodokmen) alespoň ze strany jednoho z rodičů (zpravidla otce), namísto druhého rodiče může být v rodokmenech uveden konkrétní kmen.

Základem plemenných chovů je samičí materiál pocházející především z vlastního chovu. Do chovů jsou v rámci koordinované plemenitby zařazováni zpravidla nepříbuzní nebo jen vzdáleně příbuzní plemenci se známým původem, přednostně pocházející z jiných kontrolovaných chovů.

V plemenných chovech plemen šlechtěných pouze na exteriér může být sestaven pouze jeden kmen. U plemen šlechtěných i na užitkovost (uvedených v článku I), musí být v chovu nejméně tři kmeny. Dva kmeny mladších zvířat, u kterých je prováděna skupinová kontrola snášky a jeden kmen starších zvířat s prověřenou užitkovostí k produkci chovných zvířat.

Ustájení chovných zvířat, způsob líhnutí mláďat, jejich odchov a značení do doby kroužkování registračními kroužky, musí umožňovat identifikaci potomstva alespoň po jednotlivých otcích.

Šlechtitelské chovy

Šlechtitelské chovy jsou vyšším stupněm kontrolovaných chovů a nejvyšší kategorií v celkové hierarchii chovů. Jejich poslání je obdobné jako u chovů plemenných. Na rozdíl od nich je však jejich činnost založena na individuálním šlechtění, jehož součástí je i kontrola dědičnosti. Produktem šlechtitelských chovů jsou proto chovná zvířata nejen se známým

původem (rodokmenem) ze strany obou rodičů, ale oproti chovům plemenným také s více prošlechtěnými, důkladněji prověřenými a dědičně více stabilizovanými znaky a vlastnostmi.

Základem šlechtitelských chovů je samičí materiál pocházející především z vlastního chovu. Do chovů jsou v rámci koordinované plemenitby zařazování plemenici se známým původem, přednostně pocházející z jiných kontrolovaných chovů. V odůvodněných případech může být využívána i užší příbuzenská plemenitba.

Šlechtitelský chov musí mít nejméně dva oddělené kmeny. Kmen mladých zvířat, u kterých je prováděna kontrola dědičnosti a u plemen šlechtěných i na užitkovost (uvedených v článku I), také individuální kontrola snášky a druhý kmen starších, prověřených zvířat různého věku, k produkci chovných zvířat.

Ustájení chovných zvířat, způsob líhnutí mláďat, jejich odchov a značení do doby kroužkování registračními kroužky, musí umožňovat identifikaci potomstva po obou rodičích.

III. Podmínky pro uznání kontrolovaných chovů

- a) Plemeno (rás) musí být zařazeno v aktuálním seznamu plemen a rásů uznaných v ČR.
- b) Chovy musí být po uznání zapojené do klubového (nebo jiného obdobného) systému řízené nebo koordinované plemenitby (pokud je pro dané plemeno zaveden) se vzájemnou spoluprací jednotlivých chovatelů. V určitých případech může tuto podmínku plnit i jediný chov s dostatečným počtem chovných kmenů.
- c) Struktura chovů: jednotlivé chovy musí být rozdělené do kmenů (rodin) – poměr samců a samic v kmenech od 1:1 do 1:15, v závislosti na konkrétním druhu a plemeni. Pro evidenci kmenů je pro všechna plemena a všechny chovy stanovený jednotný systém značení. V tomto systému je každému chovateli přidělen trvalý kód sestávající ze dvou písmen z jeho příjmení (kód přiděluje příslušný Klub). Tímto kódem, doplněným pořadovým číslem kmene a rokem jeho založení, pak chovatel značí postupně všechny kmeny, které ve svém chovu sestaví. Příklad: chovatel Dvořákovi je přidělen kód DV. Na podzim roku 2015 založí 1. kmen, který označí DV-01/15; na podzim roku 2016 založí 2. kmen, který označí DV-02/16.

V odůvodněných, spíše výjimečných případech, lze praktikovat i jiné struktury chovů (např. oddělené umístění samců a individuální připařování samic). Tyto případné výjimky však nesmí narušovat zavedený systém šlechtění a proto je lze praktikovat pouze po dohodě s koordinátorem šlechtění plemene.

- e) Chovatel:
 - musí chovat plemeno, u kterého žádá o uznání kontrolovaného chovu nejméně:
 - 0 roků u rozmnožovacího chovu (může se jednat i o začínajícího chovatele)
 - 1 rok u plemenného chovu,
 - 2 roky u šlechtitelského chovu;

- musí akceptovat rozhodnutí a opatření subjektu pověřeného koordinací šlechtění plemene;
 - musí respektovat rozhodnutí pověřeného hodnotitele související s uznáním chovu;
 - musí být schopen vést chovatelskou evidenci stanovenou pro danou kategorii chovů;
 - musí mít přiměřené znalosti o chovu drůbeže a potřebách chovaného plemene;
 - musí znát standard plemene tak, aby byl schopen sám provádět alespoň základní selekci;
 - musí mít pro zvířata vytvořené podmínky odpovídající druhu drůbeže a rozsahu chovu;
 - musí zvířatům zabezpečit výživu umožňující produkci kvalitních násadových vajec;
 - musí každoročně předvést vzorek mladých zvířat na určeném svodu odchovu
- f) Chovná zvířata:
- musí být označena neporušenými a nesnímatelnými registračními kroužky stanoveného typu, velikosti a odpovídajícího ročníku, distribuovanými ČSCH;
 - musí být zaevidována v plemenné knize a jejich rodokmen musí obsahovat kompletní údaje minimálně do 2. generace předků (kromě chovů rozmnožovacích, kde není původ známý). V případě zařazení chovných zvířat ze zahraničí musí být uvedeno jméno a adresa chovatele a země původu;
 - pro zařazení do chovu musí splňovat požadavky standardu minimálně ve třídě VD. V odůvodněných případech může hodnotitel rozhodnout i o zařazení zvířete třídy DB.

IV. Postup při přihlašování kontrolovaných chovů

Uznávací řízení kontrolovaných chovů se provádí každoročně v podzimním období a má platnost pro následující kalendářní rok.

Zájemci o uznání chovů musí podat písemnou žádost nejpozději do 15.7. V žádosti musí uvést plemeno, rás a požadovanou kategorii chovu. Příjemcem žádostí je příslušný Klub (nebo jiný subjekt pověřený gescí šlechtění daného plemene). Klub (pověřený subjekt) pak předá žádost o provedení uznávacího řízení, doplněný seznamem těchto chovů, hlavnímu hodnotiteli drůbeže pro dané plemeno a to nejpozději do 31.8.

Žádosti o uznání chovů plemen, pro která není ustaven Klub a jejichž šlechtěním není v dané době pověřený ani žádný jiný subjekt, lze zaslat ve stejném termínu (do 15.7) poštou na adresu: ČSCH, ÚOKCHD, Maškova 3, 182 53 Praha 8 – Kobylisy, popřípadě e-mailem, na adresu: drubez@cschdz.eu. Tito žadatelé musí v žádosti navíc uvést, jakým způsobem předpokládají splnit podmínku uvedenou v článku III, bodě c), to znamená zapojení svého chovu do systému koordinovaného šlechtění plemene. Bez splnění této podmínky nemohou být chovy uznány.

Žádost o prodloužení platnosti kontrolovaného chovu je třeba podávat na stejné adrese každoročně nejpozději do 15.7. Chovy, které v tomto termínu žádost nepodají, budou automaticky k 31. 12. daného roku zrušeny.

V. Provádění uznávacího řízení kontrolovaných chovů

U plemen pro která jsou ustavené chovatelské Kluby, jsou za uznávání kontrolovaných chovů zodpovědní hlavní hodnotitelé určení pro jednotlivé Kluby. Mohou je provést sami, nebo pověřit provedením jiné hodnotitele. U ostatních plemen přiděluje chovy jednotlivým hodnotitelům centrální hodnotitelská komise. Při delegování hodnotitele, který bude uznávací řízení provádět, je z ekonomických důvodů nutné brát zřetel také na vzdálenost místa bydliště hodnotitele od místa, kde se uznávací řízení provádí.

Uznávací řízení se provádí každý rok přímo v chovech. Jestliže v některém roce není v chovu prováděna žádná obměna, nebo je prováděna jen velmi malá obměna chovných zvířat, lze provést zjednodušené uznávací řízení i bez návštěvy tohoto chovu. V těchto případech se uznávací řízení provádí na klubové (nebo jiné určené výstavě), kde musí tito chovatelé vystavit stanovený vzorek zvířat z odchovu daného roku a dále předvést k hodnocení všechny jedince, které předpokládají nově zařadit do chovu. Současně s tím musí předložit i písemné podklady potřebné k vyhodnocení uplynulého roku a k prodloužení platnosti chovu. Uvedený zjednodušený způsob uznávacího řízení však může být v jednom chovu realizován nejvýše po dobu tří po sobě následujících let a nejpozději každý čtvrtý rok musí být provedeno kompletní uznávací řízení přímo v chovu. Rozhodnutí o způsobu provedení uznávacího řízení v daném roce vychází vždy z aktuální situace v jednotlivých chovech a je plně v pravomoci konkrétního hodnotitele.

Před provedením uznávacího řízení v chovu si chovatelé provedou sami předběžný výběr nových zvířat, která předpokládají zařadit do chovu a na jednotných tiskopisech zpracují pro hodnotitele jejich seznamy, samostatně dle jednotlivých kmenů. Tyto skupiny zvířat pak umístí odděleně k provedení vlastního hodnocení. Při něm hodnotitel posoudí podrobně ve všech šesti pozicích všechna nově zařazovaná zvířata. U starších (již dříve uznaných) zvířat provede orientační prohlídku jejich aktuálního stavu, přičemž se zaměří zejména na vady, jejichž výskyt je vázán na vyšší věk zvířat, dále na výskyt ektoparazitů, zdravotní stav a kondici. Po posouzení zvířat vyhodnotí údaje z plemenářské evidence vedené chovatelem, které konfrontuje s výsledky posouzení. Nakonec rozhodne o definitivním sestavení jednotlivých kmenů, v případě potřeby doporučí provedení některých plemenářských opatření a předá chovateli Protokol o uznání kontrolovaného chovu.

Po skončení uznávacího řízení ve všech chovech zpracují hodnotitelé sumáře všech uznaných chovů a společně s kopiemi protokolů z jednotlivých chovů je předají příslušnému subjektu, který je k hodnocení pověřil (hlavní hodnotitelé Klubu; ostatní hodnotitelé hlavnímu klubovému hodnotiteli). Kopie těchto sumářů, obsahující soupis zvířat s detailním hodnocením, zašlou ještě ÚOK.

VI. Centrální hodnotitelská komise

Centrální hodnotitelskou komisi jmenuje ÚOK pro chov drůbeže ČSCH, v jejím čele stojí předseda posuzovatelského sboru.

- uznává a ruší šlechtitelské chovy
- deleguje hodnotitele pro uznávání kontrolovaných chovů všech úrovní u plemen, pro které není ustanoven chovatelský klub
- rozhoduje o námitkách podaných proti rozhodnutí jednotlivých hodnotitelů
- provádí kontrolu dodržování této směrnice v chovech

VII. Úhrada nákladů uznávacích řízení

Provedení uznávacích řízení je zpoplatněno. Vlastní provedení uznávacího řízení hradí majitel chovu a to i v případech, kdy chov nakonec nebyl z důvodu nesplnění stanovených podmínek, nebo neodpovídající kvality zvířat, uznán.

Poplatek za návštěvu chovu – základní sazba 600,- Kč, posouzení každého zvířete 10,- Kč. Tento poplatek vybere na místě hodnotitel, který uznávací řízení provádí.

Provedení zjednodušeného uznávacího řízení na určené výstavě je zpoplatněno poloviční částkou, tedy 300,- Kč a za posouzení jednotlivých zvířat se neplatí. Tento poplatek vybere od chovatelů klub a úhrnnou částku za všechny uznávané chovy následně uhradí hodnotiteli.

Cestovní náhrady vyplacené hodnotitelům v souvislosti s prováděním uznávacích řízení majitelé kontrolovaných chovů nehradí. Tyto jsou hrazené z rozpočtu sekce chovatelů drůbeže ČSCH a jsou tedy vlastně finančním příspěvkem poskytovaným svazem nepřímo majitelům těchto chovů.

VIII. Závěrečná ustanovení

Základním předpisem upravujícím chov hospodářských zvířat, mezi která patří i drůbež, je zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat, ve znění pozdějších předpisů (tzv. plemenářský zákon). Organizací pověřenou jeho aplikací v chovech čistokrevné drůbeže je ČSCH – Plemenná kniha drůbeže (PKD).

V rámci svých pravomocí PKD pak pověřuje šlechtěním jednotlivých plemen jiné svazové subjekty (zpravidla kluby) sdružující chovatele těchto plemen. Ty tím získávají poměrně značné pravomoci pro řízení nebo koordinaci šlechtění, které uplatňují zejména v uznaných kontrolovaných chovech, ale současně také přebírají i značný podíl odpovědnosti za dosažené výsledky. Ve své činnosti vycházejí z Rámcových metodik pro šlechtění čistokrevných plemen

drůbeže v kontrolovaných chovech, které si mohou přiměřeně přizpůsobit podle svých aktuálních podmínek a momentální situace ve šlechtění. Součástí této jejich činnosti je také vedení pobočných plemenných knih (PPK) a vydávání rodokmenů. Všichni majitelé kontrolovaných chovů jsou pak povinni stanovená opatření těchto koordinátorů šlechtění respektovat.

Uznáním kontrolovaných chovů však vznikají jejich majitelům i některé další povinnosti, zejména:

- umožnit vstup do chovu určeným hodnotitelům, funkcionářům subjektu pověřeného koordinací šlechtění (zpravidla Klubu), funkcionářům Rady PKD a ÚOK. Dále pracovníkům MZe, Plemenářské inspekce a Státní veterinární správy, případně jiným orgánům po předložení konkrétního pověření;
 - předvést stanovený počet zvířat na vybraných výstavách, bonitacích a svodech;
 - na vyzvání zaslat určený počet vajec k provedení nezávislé kontroly do testovací stanice;
 - na vyzvání poskytnout vzorek biologického nebo genetického materiálu s příslušnou dokumentací, vyžádaný prostřednictvím koordinátora a po uzavření příslušné písemné dohody.
-
- *Autor: Ing. Zdeněk Dráb a kol.*
 - *Projednáno na zasedání Ústřední odborné komise chovatelů drůbeže ČSCH dne 04. 09. 2021. Schváleno dne 16. 10. 2021 na Ústřední konferenci delegátů sekce chovatelů drůbeže. (Tímto zároveň pozbývá platnost směrnice předcházející.) Dílčí úprava týkající se posudečného schválena dne 30. 07. 2022 na jednání Ústřední odborné komise chovatelů drůbeže ČSCH.*

Poznámka - seznam hodnotitelů bude předložen výborem Sboru posuzovatelů drůbeže ke schválení Radě Plemenné knihy drůbeže – ta rovněž jmenuje centrální hodnotitelskou komisi.